

Fimmtudaginn 21. mars 1996.

Nr. 177/1994.

Faxamarkaðurinn hf.

(Ásgeir Thoroddsen hrl.)

gegn

Þrotabúi Fax hf.

(Magnús Guðlaugsson hrl.)

Skaðabætur. Greiðslumiðlun. Sjávarútvegur.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Markús Sigurbjörnsson og Gunnlaugur Claessen og Björn P. Guðmundsson prófessor.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar upphaflega með stefnu 3. nóvember 1993, en það var fellt niður vegna útivistar af hans hálfu 11. apríl 1994. Samkvæmt heimild í þágildandi 4. mgr. 153. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála skaut áfrýjandi málinu að nýju til Hæstaréttar 22. apríl 1994. Hann krefst sýknu af kröfum stefnda og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Bú Fax hf. var tekið til gjaldþrotaskipta 12. apríl 1994, og hefur þrotabúið tekið við aðild að málinu samkvæmt 3. mgr. 23. gr. laga nr. 91/1991. Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Fax hf. seldi í desember 1989 Stekki hf. á Suðureyri bátinn Faxafell, GK-110. Frá 16. febrúar til 29. maí 1990 seldi Stekkur hf. fisk hjá áfrýjanda fyrir samtals 6.987.736 krónur. Stefndi vísar til þess, að samkvæmt 1. mgr. 6. gr. laga nr. 123/1989 um uppboðsmarkað fyrir sjávarafla hafi áfrýjanda borið að sjá um skil á greiðslum af söluverði fisksins samkvæmt ákvæðum II. kafla laga nr. 24/1986 um skiptaverðmæti og greiðslumiðlun innan sjávarútvegsins. Samkvæmt 6. gr. síðarnefndu laganna hafi áfrýjanda þannig borið að greiða 10% af söluverðinu inn á greiðslumiðlunarreikning smábáta hjá Stofnfjár sjóði fiskiskipa, en 47% af þeirri fjárhæð hefðu átt að renna til greiðslu iðgjalda vegna váttrygginga Faxafells, GK-110, og skipverja á bátnum, sbr. 2. tölulið 8. gr. laga nr. 24/1986. Stefndi kveður áfrýjanda hafa vanrækt þetta. Kaupum Stekks hf. á bátnum hafi síðar verið rift vegna vanefnda félagsins og váttryggingariðgjöld þá verið ógreidd. Vísar stefndi til þess, að ef áfrýjandi hefði staðið

skil á fyrrgreindu hlutfalli söluverðs inn á greiðslumiðlunarreikning, hefðu 328.423 krónur af fénu runnið til greiðslu váttryggingariðgjalda. Telur stefndi sig hafa orðið fyrir tjóni sem þessu nemur vegna vanrækslu áfrýjanda og sækir í málinu kröfu um bætur af þeim sökum.

Samkvæmt gögnum málsins var Faxafell, GK-110, selt nauðungarsölu 2. desember 1992. Samkvæmt frumvarpi til úthlutunar á söluverði bátsins, sem var 20.000.000 krónur, greiddist fyrst af söluverðinu lögveðskrafa, 2.760.260 krónur, til Samábyrgðar Íslands á fiskiskipum vegna Vélbátaábyrgðarfélags Ísfirðinga. Aðilar eru samála um, að skuld Stekks hf. vegna váttryggingariðgjalda, sem deilt er um í málinu, hafi verið innifalin í þeirri fjárhæð. Eftirstöðvar söluverðsins runnu til greiðslu upp í kröfu Lánasjóðs Vestur-Norðurlanda, sem hvíldi á 1. veðrétti í bátnum. Samkvæmt málflutningi fyrir Hæstarétti var fjárhæð þeirrar kröfu við úthlutun söluverðsins samtals 28.466.157 krónur, en þar af fengust greiddar við nauðungarsöluna 17.239.740 krónur. Krafa þessi studdist við skuldabréf, sem gefið var út af Stekki hf. 15. júní 1990. Hefur ekki verið leitað fullnustu á eftirstöðvum hennar við gjaldþrotaskipti stefnda. Hafa vanefndir á greiðslu iðgjalda vegna váttryggingar bátsins og skipshafnar hans því ekki leitt til tjóns fyrir stefnda, enda rýrði lögveðsréttur vegna iðgjaldaskuldarinnar aðeins úthlutun af söluverði bátsins til fyrrnefnds ófullnægðs veðhafa.

Af þessum ástæðum og þar sem stefndi hefur ekki á annan hátt sýnt fram á, að hann hafi orðið fyrir tjóni, verður áfrýjandi sýknaður af kröfum hans. Eins og atvikum er háttað, þykir rétt, að hvor aðili beri sinn kostnað af málinu í héraði og fyrir Hæstarétti.

D ó m s o r ð:

Áfrýjandi, Faxamarkaðurinn hf., er sýkn af kröfum stefnda, þrotabús Fax hf.

Málskostnaður í héraði og fyrir Hæstarétti fellur niður.

Dómur Héraðsdóms Reykjavíkur 20. september 1993.

Mál þetta, sem dómtekið var að loknum munnlegum flutningi 8. september sl., er höfðað með stefnu, sem birt var 18. febrúar sl.

Stefnandi er Fax hf., kt. 710589-1279, Smiðjuvegi 5, Kópavogi.

Stefndi er Faxamarkaðurinn hf., kt. 630287-2519, Austurbakka, Reykjavík.

Stefnandi krefst þess, að stefndi verði dæmdur til að greiða sér skuld, að fjárhæð 328.423 kr., ásamt dráttarvöxtum [...]. Þá er krafist málskostnaðar að mati dómsins.

Stefndi krefst sýknu og málskostnaðar að mati dómsins.

Málavextir.

Stefnandi lýsir málavöxtum svo, að hann hafi í upphafi árs 1990 selt bátinn Faxafell, GK-110, útgerðarfélaginu Stekkur hf. á Suðureyri. Á tímabilinu 16. febrúar til 29. maí 1990 hafi Stekkur hf. landað afla bátsins hjá stefnda, er reki uppboðsmarkað fyrir sjávarafla. Verðmæti aflans á þessu tímabili hafi verið 6.987.736 kr. Stefndi hafi borið að halda eftir 10% af aflaverðmætinu og greiða inn á greiðslumiðlunarreikning, en það hafi hann ekki gert. Stekkur hf. hafi orðið gjaldþrota, og við það hafi kaupin á bátnum gengið til baka. Stefnandi hafi í framhaldi af því orðið að greiða til Samábyrgðar Íslands á fiskiskipum vegna Vélbátaábyrgðarfélags Ísfirðinga 4,7% af framangreindri fjárhæð, og er það stefnufjárhæð málsins.

Stefndi lýsir málavöxtum svo, að á framangreindu tímabili hafi Stekkur hf. selt fisk á uppboðsmarkaði stefnda fyrir framangreinda fjárhæð. Aflinn hafi komið frá ýmsum bátum á Suðureyri, er Stekkur hf. hafi keypt, þar á meðal Faxafelli, GK-110. Aflinn hafi verið sendur stefnda í gámum, án þess að fram kæmi, úr hvaða bátum hann væri, og hafi hann því verið seldur í nafni Stekks hf.

Málsástæður og lagarök.

Stefnandi heldur því fram, að skv. 6. gr. laga nr. 19/1987 (svo) hafi stefnda verið skylt að halda eftir 10% af aflaverðmætinu og skila greiðslumiðlunarreikningi smábáta hjá Stofnfjár sjóði fiskiskipa. 4,7% af því, sem halda átti eftir, hafi átt að ganga til Samábyrgðar Íslands á fiskiskipum vegna Vélbátaábyrgðarfélags Ísfirðinga. Stefndi hafi ekki skilað þessum fjárhæðum, og hafi stefnandi því neyðst til að greiða hina umstefndu fjárhæð, eins og rakið var. Hafi hann þannig orðið fyrir tjóni, er rekja megi beint til vanrækslu stefnda og brota hans á skýrum lagaákvæðum.

Stefnandi kveðst vísa til 6. gr. laga nr. 19/1987 (svo), sbr. II. kafla laga nr. 24/1986 um skiptaverðmæti og greiðslumiðlun innan sjávarútvegsins, vaxtalaga og laga um meðferð einkamála nr. 91/1991.

Stefndi reisir sýknukröfu sína í fyrsta lagi á aðildarskorti. Sér hafi ekki borið að halda eftir umræddum 10%, þar eð ekki hafi verið um að ræða beina sölu skips á afla á uppboðsmarkaði. Stekkur hf. hafi keypt afla ýmissa báta og sett í gám ásamt afla af eigin báti og sent á uppboðsmarkað

stefnda. Það hafi því verið fiskkaupandi í skilningi 6. gr. laga nr. 24/1986 og borið að halda eftir umræddum 10%. Því er haldið fram af hálfu stefnda, að 6. gr. laga nr. 123/1989 um uppboðsmarkað fyrir sjávarafra eigi aðeins við, þegar afra er landað beint á uppboðsmarkað, en ekki, þegar hann fari um milliliði á markaðinn, hvort sem það eru fiskverkendur eða aðrir fiskkaupendur. Eðli máls samkvæmt hljóti það að vera á ábyrgð þess, sem afra er landað hjá, að gera skil á framangreindum 10%.

Í öðru lagi er sýknukrafan studd því, að stefnandi hafi ekki sýnt fram á með óyggjandi hætti, að aflinn, sem Stekkur hf. seldi hjá stefnda, hafi allur komið frá Faxafelli, GK-110, enda hafi Stekkur hf. tekið við afra fleiri báta á þessum tíma.

Í þriðja lagi er því haldið fram, að endanleg greiðsluskylda á iðgjöldum hvíli á eiganda skips. Lagaákvæði, er leggi þá skyldu á uppboðsmarkaði eða fiskkaupendur að halda eftir tilteknu hlutfalli af aflaverðmæti, séu sett til tryggingar greiðslu iðgjalda, en feli ekki í sér sjálfstæða greiðsluskyldu. Skyldan til iðgjaldagreiðslu hvíli á eiganda skips, hvort sem það veiði eitt-hvað eða ekki. Stefnandi hafi á umræddu tímabili verið skráður eigandi Faxafells og þurfi því ekki að velkjast í vafa um, á hverjum greiðsluskyldan hvíli. Þá er stefnufjárhæð mótmælt sem og útreikningi dráttarvaxta, án þess að það sé rökstutt sérstaklega.

Stefndi vísar til laga nr. 18/1976 um bátaábyrgðarfélög, sbr. lög nr. 17/1976 um greiðslu váttryggingariðgjalda fiskiskipa, laga nr. 24/1986 og laga nr. 123/1989, vaxtalaga og einkamálalaga.

Niðurstaða.

Í II. kafla laga nr. 24/1986 er fjallað um greiðslumiðlun innan sjávarútvegsins. Samkvæmt 6. gr. skulu framleiðendur sjávarafurða og aðrir fiskkaupendur greiða 10% af samanlögðu hráefnisverði þess afra, sem þeir taka við af opnum bátum og þilfarsbátum undir 10 lestum, inn á sérstakan greiðslumiðlunarreikning smábáta hjá Stofnfjársljóði fiskiskipa. Óumdeilt er í málinu, að þetta ákvæði á við um Faxafell, GK-110.

Samkvæmt 6. gr. laga nr. 123/1989 skulu þeir, er leyfi hafa til að reka uppboðsmarkað fyrir sjávarafra, sjá um skil á greiðslum samkvæmt framangreindum ákvæðum II. kafla laga nr. 24/1986 vegna þess afra, sem seldur er á mörkuðunum.

Af framangreindum lagaákvæðum leiðir, að það var ótvíræð skylda stefnda að halda eftir 10% af verðmæti þess afra, er Stekkur hf. seldi hjá honum og málið snýst um. Þar eð seljandi var hlutafélag, sem virðist ekki hafa gert grein fyrir því, að hvaða bátum aflinn var, verður að líta svo á, að sú skylda hafi hvílt á stefnda að kanna það hjá félaginu og skila því fé, er

haldið hafði verið eftir, í samræmi við það. Þeirri málsástæðu stefnda, að 6. gr. laga nr. 123/1989 eigi þá aðeins við, þegar afla skips er landað beint á uppboðsmarkað, er því hafnað.

Óumdeilt er, að Stekkur hf. gerði Faxafell út á því tímabili, sem hér um ræðir, og að afli þess hafi verið seldur hjá stefnda. Með vísan til þess, sem að framan sagði um ótvíræða lagaskyldu stefnda að halda eftir 10% af afla-verðmætinu, verður að líta svo á, að honum beri að sýna fram á, af hvaða bátum aflinn er, sem seldur er á markaðnum. Það hefur hann ekki gert, og verður því að líta svo á, að allur afli, er Stekkur hf. seldi á markaði stefnda, hafi komið af Faxafelli.

Það er ágreiningslaust, að stefndi greiddi Stekk hf. andvirði þess afla, er það seldi á markaði hans, einnig, að Stekkur hf. varð gjaldþrota án þess að hafa staðið skil á þessum greiðslum. Þá er það og komið fram, að hin umstefnda fjárhæð var greidd af uppboðsandvirði Faxafells, sem selt var á nauðungaruppboði 2. desember 1992. Með því að halda ekki eftir af afla-verðmætinu, eins og honum bar, hefur stefndi bakað stefnanda tjón, og verður hann því dæmdur til að greiða honum 328.417 kr., en það er sú fjárhæð, er fæst með því að leggja saman sundurliðaða kröfugerð stefnanda. Krafan er miðuð við uppgjörsblöð stefnda, og hafa töluleg mótmæli gegn henni ekki verið rökstudd.

Samkvæmt gögnum málsins var stefndi fyrst krafinn um greiðslu með bréfi Samábyrgðar Íslands á fiskiskipum, sem dagsett er 4. júní 1992. Við yfirheyrslur fyrir dómi bar forsvarsmaður stefnda, að aldrei hefði verið haldið eftir af andvirði selds afla nema þegar selt hafi verið beint frá skipum, og hafi það ekki komið að sök fyrr en þá nú. Með hliðsjón af þessu verður stefndi dæmdur til að greiða kröfuna með almennum vöxtum samkvæmt II. kafla vaxtalaga til 4. júlí 1992, eins og nánar greinir í dómsorði, en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga frá þeim degi til greiðsludags og 90.000 kr. í málskostnað, og hefur þá ekki verið tekið tillit til virðisaukaskatts.

Arngrímur Ísberg héraðsdómari kvað upp dóminn.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Faxamarkaðurinn hf., greiði stefnanda, Faxi hf., 328.417 kr. með [nánar tilgreindum vöxtum] og 90.000 kr. í málskostnað auk virðisaukaskatts.